

УДК 336.7

Гнатенко Валерій,

кандидат економічних наук,

E-mail : rdckonst@ukr.net

ORCID iD [0000-0003-2659-9202](https://orcid.org/0000-0003-2659-9202)

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

[https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-1\(7\)-66-82](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-1(7)-66-82)

Анотація. Найважливішою метою будь-якої економічної політики, в тому числі державної політики модернізації є забезпечення економічної безпеки країни. Визначено та проаналізовано основні складові економічної безпеки держави в сучасних умовах: фінансова, зовнішньоекономічна, макроекономічна, інвестиційно-інноваційна, інформаційна, науково-технологічна, енергетична, соціальна, демографічна, продовольча, виробнича та екологічна безпеки. Фінансова складова включає комплекс заходів по захисту економічних інтересів держави на макрорівні, фінансової діяльності господарчих суб'єктів на мікрорівні. Зовнішньоекономічна складова обумовлює створення умов для оптимального вrostання національної економіки в міжнародний поділ праці. Макроекономічна складова передбачає досягнення збалансованості макроекономічних відтворювальних пропозицій. Інвестиційно-інноваційна складова визначає можливість держави отримувати, розміщувати та використовувати вітчизняні та іноземні кредити й інвестиції. Інформаційна складова являє собою умови і правила користування інформацією, що забезпечують загальну і економічну безпеку держави. Науково-технологічна складова обумовлює стан науково-технічного потенціалу країни. Енергетична складова передбачає забезпечення стабільності фізичних постачань енергоносіїв для внутрішнього споживання. Соціальна складова передбачає формування умов, що забезпечують прогресивний розвиток особистості, суспільства і держави. Демографічна складова проявляється в стабілізації чисельності населення України й формуванні передумов до подальшого демографічного росту. Продовольча складова передбачає забезпеченість економіки країни продовольством у розмірах, необхідних для ефективного функціонування національного господарства. Виробнича складова забезпечує ефективне використання наявних виробничих потужностей у країні. Екологічна безпека спрямована на запобігання або своєчасне вирішення протиріччя між суспільством і середовищем існування. Всі складові економічної безпеки тісно взаємопов'язані й переплетені. Параметри кожної зі складових повинні забезпечити її збалансованість, а їхній рівень має бути достатнім для забезпечення належної стійкості системи до дії внутрішніх і зовнішніх загроз в поточному та довгостроковому періодах. Надійна економічна безпека держави можлива лише за комплексного і системного підходу до її організації.

Ключові слова: інформація, безпека, економічна безпека, національна безпека, складові економічної безпеки.

Постановка проблеми. Економічна і політична ситуація, що сформувалася в Україні сьогодні, революційні та воєнні події останніх років – усе це спричинило динамічні зміни в державі, особливо це вплинуло на її безпеку. Безпека, як система корінних, типових властивостей будь-якої країни втілює всі сфери різних галузей життєдіяльності й розвитку людини, суспільства, держави та природи. Питання економічної безпеки стає особливо гострим для країн, що знаходяться в стані трансформації. Цей стан завжди характеризується загостренням протиріч, що створюють кризу ситуації. Через те, що життєдіяльність суспільства зачіпає різні сфери та в кожній з них можливо виникнення безліч загроз і небезпек, національна безпека постає найбільш об'ємною та багатоплановою характеристикою, найважливішим елементом якої є економічна безпека. Остання відіграє вирішальну роль у досягненні економічного суверенітету держави, забезпеченні економічного розвитку, реалізації ефективної соціальної політики, убезпеченні суспільства від екологічних стихій, зростанні національної конкурентоспроможності в умовах міжнародної економічної взаємозалежності.

Необхідною передумовою сталого розвитку держави та підвищення конкурентоспроможності національної економіки є забезпечення належного рівня її економічної безпеки. Відсутність концептуальних основ характеристики та єдиної думки про економічну безпеку та її ролі в забезпеченні сталого розвитку української економіки зумовили вибір теми дослідження. Визначення стану її складових елементів в сучасних умовах економічної глобалізації має величезне значення, оскільки дозволяє вчасно вжити заходів з організаційно-правового забезпечення економічної безпеки країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сутності економічної безпеки держави досить пильно та активно вивчалось багатьма вченими. Серед вітчизняних науковців значний інтерес становлять праці В. Третяк, Т. Гордієнко [1], Г. Крусир [2], О. Столяренко, І. Лужецької, М. Сорочинської [3], Х. Мандзіновської [4], С. Лекаря [5], З. Гбур [6], Т. Сак [7],

С. Ілляшенка [8], А. Сухорукова, О. Ладюк [9], у яких висвітлені особливості визначення сутності та складових економічної безпеки держави, аналізу та оцінки економічної безпеки, формування напрямів її забезпечення. Однак критичний огляд наукового доробку підводить до висновку, що деякі методологічні та теоретичні питання економічної безпеки потребують подальшого дослідження.

Вивчення основних складових економічної безпеки впливає на економічну безпеку країни, тому залишається досить актуальним. Вибрана тема дослідження відіграє вирішальну роль у національній безпеці та цілісності всієї країни.

Мета статті. Проаналізувати наукові підходи до визначення сутності економічної безпеки держави в системі національної безпеки, окреслити та дослідити її основні складові.

Виклад основного матеріалу. Категорія «економічна безпека» та її структурні, функціональні компоненти, почали вивчатися в нашій країні зі здобуттям Україною незалежності, формуванням державності, становлення національних економічних інтересів. У нормативних правових актах і юридичній літературі використовуються різні терміни: «безпека», «національна безпека», «економічна безпека», «безпека країни». З філософського погляду, безпека – це система певних навичок безпечного існування та дій з урахуванням прийнятої системи цінностей, яка відбиває інтереси й потреби соціуму [5]. Безпека – це стан захищеності певного об'єкта. Безпека є зв'язувальним елементом у системі категорій «економіка і безпека». Головними у визначеннях цього поняття є терміни «захищеність», «відсутність небезпек», «збереження», «надійність», «захист від небезпеки (загроз)», «спокій», «незалежність», «стабільність» [4].

Є багато визначень поняття «економічна безпека». Всі дослідники вважають, що воно є базисним і основоположним в сучасній економічній теорії й теорії державного управління. Всі ці формулювання, доповнюючи один одного, чітко визначають сутність економічної безпеки та її місце в системі національної безпеки. Відносно даного поняття існують суттєві розбіжності, про що свідчать різні підходи, відповідно до яких економічну

безпеку розглядають як захист національних інтересів держави; процес задоволення суспільних потреб; економічну стійкість та стабільність економічної системи; стан захищеності від певного роду загроз, сукупність умов та факторів, які забезпечують необхідний рівень економічного розвитку країни; стан національної економіки, при якому держава не втрачає свого суверенітету. Сутність даного поняття залежить від безлічі обставин, якими характеризується соціально-економічна система, тому кожне трактування економічної безпеки визначає право на існування.

Як і інформаційна, економічна безпека може трактуватися як у статичному, так і в динамічному вигляді. Погоджуючись з динамічною теорією в розгляді економічної безпеки, завданням щодо її забезпечення є не тільки стабільність, але й розвиток і зростання [5]. Саме тому економічну безпеку варто розглядати не лише як стан захищеності національних інтересів, але і наявність й можливість застосування інструментів впливу на економічні процеси для гарантування добробуту людини в довгостроковому періоді.

Більшістю дослідників схиляється до думки, що економічна безпека сприяє створенню надійної та забезпеченої всіма необхідними засобами держави, захищеності національно-державних інтересів у сфері економіки. При цьому основним критерієм економічної безпеки є здатність економіки країни зберігати та підвищувати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз.

Подібний підхід до трактування суті економічної безпеки зображує її основне функціональне значення – збереження економічної самостійності та досягнутого рівня, а також підвищення конкурентоспроможності й розширення можливостей подальшого розвитку [7].

Що стосується законодавчого визначення поняття економічної безпеки України, то воно міститься в Методичних рекомендаціях щодо розрахунків рівня економічної безпеки України, що затверджені в Наказі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року [10].

Відповідно до цих рекомендацій економічна безпека – це стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі та характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання.

Економічна безпека країни є важливою складовою національної безпеки України. Вона є досить складною системою, що має свою будову з відповідними її складовими економічної безпеки [6]. Складовими економічної безпеки згідно з методичними рекомендаціями щодо розрахунків рівня економічної безпеки України є: виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна, продовольча, соціальна, фінансова безпеки [10]. Складові цієї системи, будучи у свою чергу, також досить складними структурами, можуть бути представлені у вигляді окремих самостійних підсистем, взаємодія, яких формує державну політику в економічній сфері. Однак на нашу думку, на сьогодні суттєво зростає роль інформаційної безпеки національної економіки, тому її слід виділити, як самостійну складову економічної безпеки. Спираючись на аналіз літературних джерел та власні дослідження, виділимо основні складові економічної безпеки держави та дамо визначення кожній складовій (рис. 1).

Одною з основних складових економічної безпеки є фінансова безпека, яка має власний механізм реалізації, відмінний від інших складових економічної безпеки. Крім того, фінансова безпека невіддільна від процесів забезпечення інших видів економічної та національної безпеки. Вона виступає об'єднавчою основою при створенні умов економічної безпеки. Фінансова безпека – це поняття, що включає комплекс заходів, методів і засобів по захисту економічних інтересів держави на макрорівні, корпоративних структур, фінансової діяльності господарчих суб'єктів на мікрорівні.

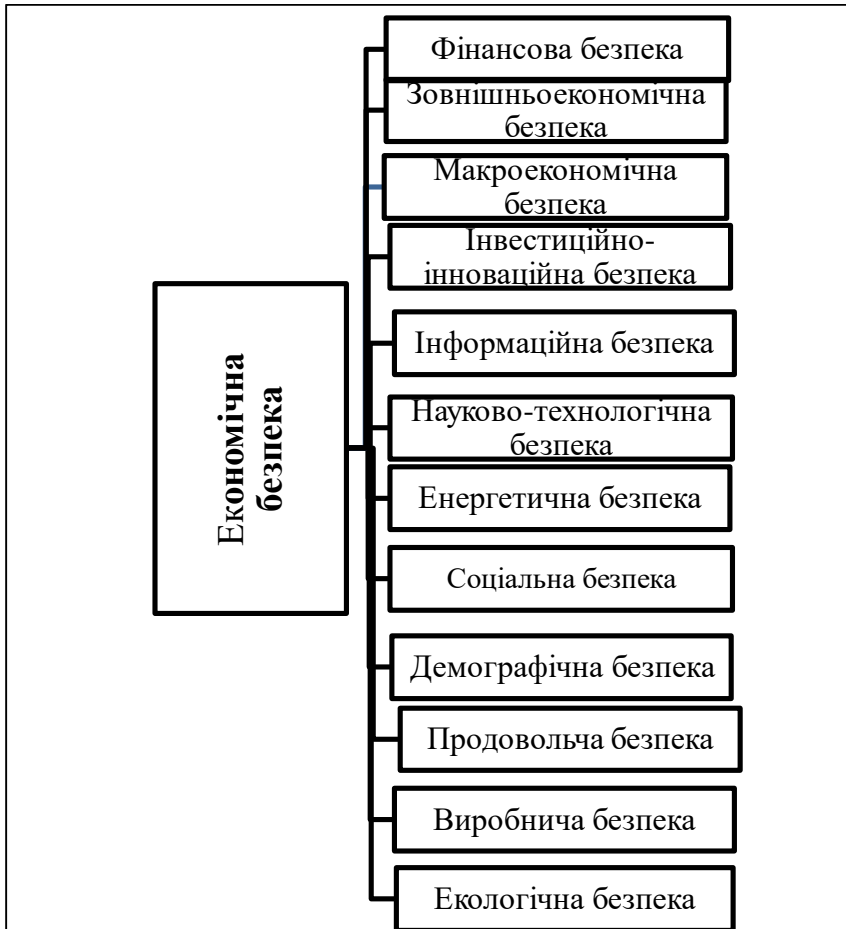

Рисунок 1 – Основні складові економічної безпеки держави

Під фінансовою безпекою країни розуміють захищеність фінансової сфери країни, або такий стан бюджетної, податкової та грошово-кредитної систем, що гарантує здатність держави ефективно формувати, зберігати від надмірного знецінення та раціонально використовувати фінансові ресурси країни для забезпечення соціально-економічного розвитку та обслуговування фінансових зобов'язань [9].

Одним з найважливіших аспектів економічної безпеки держави є стан її фінансової системи, здатність даної системи

забезпечувати країну фінансовими засобами в кількості, достатній для виконання її зовнішніх і внутрішніх функцій. Від розвитку ситуації у фінансових секторах економіки, переплетених численними та різноманітними зв'язками, перш за все, залежить стабільний і безпечний розвиток усієї економіки в цілому. Потрібно розуміти, що в умовах сьогодення фінансові відносини нерідко не тільки не вносять позитивного вкладу в реформування російської економіки, але нерідко стримують, що в підсумку призводить до кризових ситуацій.

Забезпечення фінансової безпеки економічної системи є важливим завданням, яке стає пріоритетним в умовах фінансової кризи. Саме в умовах кризи найбільш наочно проявляються всі проблеми, що існують в державі: економічні, політичні, правові й та ін., розкриваються недоліки системи забезпечення фінансової складової економічної безпеки. У такі періоди органи влади повинні надавати питанням безпеки держави, організацій і громадян особливу увагу, розробляти ефективні інструменти ліквідації виникаючих загроз або згладжувати їх наслідки [3].

Ще однією значущою складовою реалізації економічної безпеки держави є зовнішньоекономічна безпека, під якою розуміється створення умов для оптимального вrostання національної економіки в міжнародний поділ праці і досягнення балансу економічних інтересів у зовнішньоекономічній діяльності. Найбільш актуальним в цьому відношенні є подолання негативних факторів міжнародного економічного розвитку, протиріч між інтересами національних суб'єктів господарювання та іноземними партнерами.

У загальному вигляді зовнішньоекономічну безпеку можна уявити як стійкий стан держави в системі його зовнішньоекономічних зв'язків з точки зору здатності до обмеження впливу та запобігання наслідків потенційно можливих і реально існуючих загроз, спрямованих проти її національних інтересів, а також здатності до створення сприятливих умов для розвитку національної економіки за допомогою активного використання переваг сучасних форм міжнародного поділу праці [1].

Зовнішньоекономічні зв'язки з позиції економічної безпеки України, повинні забезпечувати створення максимально сприятливих умов для використання переваг міжнародних інтеграційних процесів для стабілізації і відновлення прогресивних тенденцій розвитку економічної системи держави; підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва, органічне і недискримінаційне вбудовування в світове господарство і, разом з тим, гарантований захист національних інтересів на внутрішньому та світових ринках, ефективне зниження ступеня уразливості України від зовнішньоекономічних загроз.

Важливий аспект зовнішньоекономічної безпеки – характеристика внутрішніх і зовнішніх загроз, наявність яких – основна причина виникнення і розвитку поняття зовнішньоекономічної безпеки. Зовнішньоекономічна безпека полягає в можливості держави протистояти впливу цих загроз і мінімізувати заподіяні ними збитки, активно використовувати участь у світовому розподілі праці для створення сприятливих умов розвитку національної економіки [1].

Загрози зовнішньоекономічної безпеки є наслідком виникаючих протиріч як на внутрішньому економічному просторі країни так і за її межами. У теорії міжнародної економіки в якості основних сфер загроз зовнішньоекономічної безпеки країни традиційно розглядаються: структура зовнішньої торгівлі (торгового балансу країни), її міжнародна інвестиційна позиція, валютно-фінансові відносини й вплив міжнародних економічних організацій.

Макроекономічна складова економічної безпеки є це стан економіки, за якого досягається збалансованість макроекономічних відтворювальних пропозицій.

Інвестиційна-інноваційна складова економічної безпеки може бути визначена як можливість держави отримувати, розміщувати та використовувати вітчизняні та іноземні кредити й інвестиції, а також розраховуватися за ним в межах, що забезпечують стале функціонування своєї валютно-фінансової системи та задоволення суспільних потреб в несприятливих зовнішніх і

внутрішніх економічних умовах, що забезпечить довгострокову позитивну економічну динаміку при належному рівні фінансування науково-технічної сфери, створення інноваційної інфраструктури та адекватних інноваційних механізмів.

Важливою складовою економічної безпеки держави є інформаційна безпека [11], що являє собою умови і правила користування інформацією, які забезпечують загальну і економічну безпеку держави, її території та її громадян. Завдання інформаційної безпеки – створення системи протидії інформаційним загрозам та захист власного інформаційного простору, інформаційної інфраструктури, інформаційних ресурсів держави. Інформаційна складова на всіх рівнях є головною, оскільки через неї головним чином і йде взаємодія суб'єктів економіки та держави, включаючи приватних осіб. Інформаційна складова присутня в усіх сферах життєдіяльності людини і суспільства.

Інформаційна сфера, будучи фактором прогресу, одночасно виступає і як носій загроз економічній безпеці держави. З одного боку, розвиток інформаційних технологій підвищує ефективність використання всіх економічних ресурсів, дозволяє забезпечити економічний зріст, налагодити раціональне управління громадськими процесами, підвищити рівень та якість життя, що позитивно впливає на мікро- та макроекономічні показники, на значення важливіших індикаторів економічної безпеки, тим самим підвищуючи її рівень. З іншого боку, інформатизація породжує нові загрози для розвитку економіки, які розрізняються за складом та наслідками, цілями, характером та причинами виникнення, зумовлені ростом її залежності безпеки використовуваних інформаційних технологій, що негативно впливає на економічну безпеку держави, суспільства, підприємства і особистості та актуалізує проблему забезпечення економічної безпеки в інформаційній сфері [8]. Швидке і своєчасне отримання інформації про зміну політичної, соціальної, економічної та екологічної ситуації, ринків, про нові методи організації й управління організацією дозволяють їй

адекватно реагувати на будь-які зміни зовнішнього середовища, ефективно планувати й здійснювати господарську діяльність.

Науково-технологічна складова економічної безпеки обумовлює такий стан науково-технічного потенціалу країни, яке гарантує конкурентоспроможність національних товарів і послуг на ринках наукомісткої (високотехнологічної) продукції, а також забезпечується за рахунок впровадження новітніх технологій та інновацій на основі досягнень науково-технічного прогресу та раціонального використання інтелектуальних і технологічних ресурсів, що сприяє забезпеченню технологічної незалежності [12]. Світова практика показує, що забезпечити технологічну складову економічної безпеки можна лише за умови переходу національного господарства на шлях інноваційного розвитку.

Енергетична безпека, як складова економічної безпеки, передбачає забезпечення стабільності фізичних поставок енергоносіїв для внутрішнього споживання і адаптацію національної економіки до нових світових цін на них. В умовах інформатизації та глобалізації світової економіки від злагодженої роботи енергетичного господарства багато в чому залежать безперебійне функціонування фінансових ринків. Енергія – такий універсальний продукт, навіть тимчасова відсутність якого може порушити весь хід відтворення, зупинити роботу комп'ютерів, Інтернету, може різко підірвати функціонування як галузей традиційної економіки, так і економіки високих технологій.

Сталий, стабільний розвиток соціальної системи – одне з найголовніших умов національної безпеки. Соціальна складова економічної безпеки передбачає формування умов, що забезпечують стабільний, прогресивний розвиток соціальних відносин, збереження, зміцнення і збагачення буття, тобто захищеності якісного стану соціальних відносин, що забезпечують прогресивний розвиток особистості, суспільства і держави. Соціальні вибухи представляють реальну загрозу самому існуванню держави, його безпеці. Запобігання таких загроз залежить від проведеної в державі активної соціальної політики, як основи соціальної безпеки.

Соціальна сфера є одним з ключових елементів не тільки економічної безпеки, але і всієї системи національної безпеки. У ній реалізуються інтереси особистості, суспільства, сім'ї, а також класів, соціальних груп, держави. Саме тут перевіряється міцність і гармонійність усього різноманіття соціальних відносин, а також конфліктність і безконфліктність відносин між особистістю і державою, особистістю і підприємством.

Через це під соціальною безпекою слід розуміти оптимальне співвідношення інтересів особистості, соціальних груп і всього суспільства у сфері реалізації їх матеріальних і духовних потреб. Соціальна безпека реалізує необхідні гарантії реального права людини на життя. У більш конкретному вигляді соціальна безпека означає виконання соціальними інститутами своїх функцій по задоволенню потреб, інтересів, цілей всього населення країни, а не якого-небудь одного шару за рахунок ресурсів іншого і виражається в ряді конкретних показників.

Високий рівень розвитку продуктивних сил, ефективна система виробничих відносин, високий рівень доходів автоматично знімають багато соціальних проблем працездатних працівників та їх сімей. Громадяни, що працюють, забезпечують не тільки себе і членів своєї сім'ї, а й через податкову систему і позабюджетні фонди беруть участь у фінансуванні установ, необхідних для підтримки життєдіяльності всього суспільства. Державі залишається проявляти соціальну турботу про громадян, що з тих чи інших причин опинилися в стані розв'язання своїх проблем.

Демографічна складова економічної безпеки проявляється в стабілізації чисельності населення України й формуванні передумов до подальшого демографічного росту. Демографічна ситуація країни узагальнено віддзеркалює її соціально-економічний добробут.

Згідно з методичними рекомендаціями щодо розрахунків рівня економічної безпеки України, виробнича безпека – це стан виробничої сфери країни, за якого забезпечується максимально ефективно використання наявних виробничих потужностей у країні, їх модернізація та розширене відтворення, зростання рівня

інноваційності виробництва та підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки [10].

Продовольча складова економічної безпеки передбачає забезпеченість економіки країни продовольством в розмірах, необхідних для ефективного функціонування національного господарства. Під продовольчою складовою слід розуміти такий стан агропромислового комплексу, при якому забезпечується реалізація життєво важливих інтересів щодо задоволення потреб особистості, суспільства в необхідних для життєдіяльності продуктів харчування. Продовольча безпека виступає найважливішою якісною характеристикою економічної системи, що визначає нормальні умови життєдіяльності населення, стійке забезпечення ресурсами розвиток агропромислового комплексу і всього народного господарства, а також послідовну реалізацію національно-державних інтересів держави.

Важливо підкреслити, що загрози продовольчій безпеці тісно взаємопов'язані з погрозами за іншими складовими економічної безпеки (виробничою, фінансовою, зовнішньоекономічною, соціальною та ін.). Наприклад, негативні тенденції у фінансовій сфері безпосередньо впливають на стан сільськогосподарських підприємств, і виражаються в дефіциті оборотних коштів, неплатежі, неможливості отримувати кредити на необхідних умовах і т. ін. Щорічні «вливання» фінансових коштів у сільськогосподарське виробництво під час посівної та жнив забезпечують лише зміни на короткостроковий період. Те ж можна сказати і за іншими складовими економічної безпеки.

Екологічна безпека – стан національної економіки, спрямований на запобігання або своєчасне вирішення протиріччя між суспільством і середовищем існування, що не допускає нанесення шкоди економічним потенціалом держави. Розв'язання проблеми забруднення навколишнього середовища тісно пов'язується з обмеженням господарської діяльності людини й насамперед з нейтралізацією антропогенних впливів на природні екологічні системи, озоновий шар атмосфери, землю, її надра, поверхневі й підземні води, атмосферне повітря, ліси та іншу

рослинність, тваринний світ, мікроорганізми, генетичний фонд і природні ландшафти.

З одного боку, високий рівень розвитку економіки (наприклад, високий рівень ВВП на душу населення) дозволяє державі виділяти значні грошові суми на розв'язання екологічних проблем (на створення очисних споруд, екологічних лабораторій, розробку і впровадження технологій замкнутого циклу і т. д.). З іншого боку, високий рівень екологічного захисту позитивно впливає на показники економічної безпеки. Чим нижче рівень забруднення навколишнього середовища, тим краще показники здоров'я і тривалості життя населення, в тому числі працездатного, вища продуктивність праці, менше потреба в послугах охорони здоров'я. Крім того, розв'язання екологічних проблем дозволяє одночасно підвищити рівень розвитку економіки шляхом вторинного використання відходів [2].

Основним недоліком у розгляді складових економічної безпеки, є недостатня увага щодо інформаційної безпеки. Однак, якщо вважати, що об'єктом економічної безпеки є економічна система держави, то в умовах переходу до інформаційного суспільства інформаційна безпека стає найбільш важливим і самостійним елементом цієї системи. Своєю чергою, інформаційна безпека набуває істотного економічного аспекту.

Інтенсивна інформатизація економічних процесів призвела до того, що проблеми економічної безпеки все тісніше переплітаються з інформаційною безпекою. Це пояснюється перетворенням інформації в товар і найважливіший ресурс розвитку економіки, динамічним розвитком ринку інформації, зростанням питомої ваги інформаційно-комунікаційних секторів економіки. Ризик втрати конфіденційної інформації для держави, компаній суттєво зростає саме в період фінансових криз.

Всі складові економічної безпеки тісно взаємопов'язані. Параметри кожної з них повинні забезпечити її збалансованість, а їхній рівень має бути достатнім для забезпечення належної стійкості системи до дії внутрішніх і зовнішніх загроз в поточному та довгостроковому періодах.

Висновки та напрями подальших досліджень.

Найважливішою метою будь-якої економічної політики, в тому числі державної політики модернізації є забезпечення економічної безпеки країни. Економічна безпека, як економічна категорія, є визначальною складовою національної безпеки України й має досить складну внутрішню структуру, що підтверджується розбіжністю поглядів щодо її визначення. Саме тому економічну безпеку варто розглядати не лише як стан захищеності національних інтересів, але і наявність й можливість застосування інструментів впливу на економічні процеси для гарантування добробуту людини в довгостроковому періоді.

Розглянувши основні складові економічної безпеки в сучасних умовах із наведенням їх значення для економічної безпеки України, ми висвітлили їх вагомість в системі економічної безпеки. Надійна економічна безпека держави можлива лише за комплексного і системного підходу до її організації.

Складність існуючих перед державою завдань потребує визначенню збалансованих стратегій їх рішення, яка виходить з взаємозв'язку проблем національної безпеки, соціально-економічного розвитку держави та інформаційної безпеки економічної системи. З урахуванням ситуації, що склалася в українській економіці, проблеми економічної безпеки, пошук методів і шляхів захисту економіки України як ніколи актуальні й потребують подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Третяк В. В., Гордієнко Т. М. Економічна безпека: сутність та умови формування. *Економіка та держава*. 2010. № 1. С. 6 – 8.
2. Крусир Г.В. Екологічна безпека як одна із складових економічної безпеки. *Економіка харчової промисловості*. 2012. № 4. С. 98 – 104.
3. Столяренко О. О. Лужецька І. М., Сорочинська М. М. Фінансова безпека як складова економічної безпеки держави. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. Вип. 25(3). С. 305 – 308.

4. Мандзіновська Х. О. Економічна безпека держави: сутність, складові елементи та проблеми забезпечення. *Наукові записки*. 2016. № 2(53). С. 159 – 166.
5. Лекарь С. І. Поняття та зміст економічної безпеки. *Форум права*. 2012. № 2. С. 399 – 402.
6. Гбур З. Складові економічної безпеки та їх вплив на економічну безпеку України в умовах євроінтеграції. *Ефективність державного управління*. 2017. Вип. 3 (52). Ч. 2. С. 251 – 257.
7. Сак Т. В. Економічна безпека України: поняття, структура, основні тенденції. *Інноваційна економіка*. 2013. № 6. С. 336 – 340.
8. Ілляшенко С. М. Складові економічної безпеки підприємства та підходи до їх оцінки. *Актуальні проблеми економіки*. 2003. № 3 (21). С. 11 – 19.
9. Сухоруков А. І., Ладюк О. Д. Фінансова безпека держави. К.: Центр навчальної літератури, 2007. С. 17.
10. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України 29.10.2013 № 1277. URL: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm (дата звернення 24.12.2020).
11. Панченко О. А., Гнатенко В. С., Малєва А. М. Інформаційна безпека як складова економічної безпеки держави. *Проблеми модернізації України: зб. наук. пр. Вип. 10. Матеріали конференції «Розвиток української держави в умовах активізації євроінтеграційних процесів» (Київ, МАУП, 19 березня 2020 р.)*. К., МАУП. 2020. С. 20 – 23.
12. Лойко В. В. Технологічна безпека як складова економічної безпеки *Ефективна економіка*. 2015. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_5_7 (Дата звернення 20.01.2021).

References

1. Tretiak V. V., Hordiienko T. M. (2010), Economic security: the essence and conditions of formation. *Ekonomika ta derzhava*. Vol. 1. P. 6–8 [in Ukrainian].
2. Krusyr H. V. (2012), Environmental security as one of the components of economic security. *Ekonomika kharchovoi promyslovosti*. Vol. 4. P. 98–104 [in Ukrainian].

3. Stoliarenko O. O., Luzhetska I. M., Sorochynska M. M. (2015), Financial security as a component of economic security of the state. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*. Vol. 25(3). P. 305–308 [in Ukrainian].
4. Mandzinovs'ka Kh. O. (2016), “Economic security of the state: day-to-day, warehouses, items and problems and security”. *Naukovi zapysky*. Vol. 2(53). P. 159–166 [in Ukrainian].
5. Lekar' S. I. (2012), Understand that economical security. *Forum prava*. Vol. 2. P. 399–402 [in Ukrainian].
6. Hbur Z. (2017), Warehouses of economical security and ikh injected into the economical security of Ukraine in the minds of Eurointegratsia. *Efektivnist' derzhavnoho upravlinnia*. Vol. 3 (52). T. 2. P. 251–257 [in Ukrainian].
7. Sak T. V. (2013), Economic security of Ukraine: understanding, structure, main tendencies. *Innovatsijna ekonomika*. Vol. 6. P. 336–340 [in Ukrainian].
8. Illiashenko S. M. (2003), Warehouses of the economic security of the enterprise and go to the ix assessment. *Aktual'ni problemy ekonomiky*. Vol. 3 (21). P. 11–19 [in Ukrainian].
9. Sukhorukov A. I., Ladiuk O. D. (2007), Financial security of the state. K.: Tsentr navchal'noi literatury. P. 17.
10. Nakaz Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy 29.10.2013 № 1277 Methodological recommendations for the development of the level of economic security of Ukraine. URL: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm [in Ukrainian].
11. Panchenko O. A., Hnatenko V. S., Malieieva A. M. (2020), Information security yak warehouse economic security of the state. *Problemy modernizatsii Ukrainy: zb. nauk. pr. Vyp. 10. Materialy konferentsii «Rozvytok ukraïns'koi derzhavy v umovakh aktyvizatsii ievro intebratsijnykh protsesiv»* (Kyiv, MAUP, 19 bereznia 2020 r.). K., MAUP. P. 20–23 [in Ukrainian].
12. Loiko V.V. (2015), Technological security as a component of economic security. *Efektivna ekonomika*. Vol. 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_5_7 [in Ukrainian].

MAIN COMPONENTS OF THE ECONOMIC SECURITY OF THE COUNTRY

Hnatenko Valerii

Abstract. The most important goal of any economic policy, including the state policy of modernization is to ensure the economic security of the country. Economic security, as an economic category, is the most important component of Ukraine's national security and has a rather complex internal structure, which is confirmed by differences of opinion on its definition.

The main components of the state economic security have been identified and analyzed under modern conditions: financial, foreign economic, macroeconomic, investment and innovative, informative, scientific and technological, energy, social, demographical, food, industrial and environmental security. The financial component includes a set of measures to protect the economic interests of the state at the macro level, the financial activities of economic entities at the micro level. The foreign economic component determines the creation of conditions for the optimal growth of the national economy in the international division of labor. The macroeconomic component looks ahead achieving of macroeconomic reproduction proposals balance. The investment and innovative component determines the ability of the state to receive, place and use domestic and foreign loans and investments. The information component is the conditions and rules for the use of information that ensure the general and economic security of the state. The scientific and technological component determines the state of scientific and technical potential of the country. The energy component provides the stability of physical supplies of energy for domestic consumption. The social component foresees the formation of conditions that ensure the progressive development of the individual, society and state. The demographic component is manifested in the stabilization of the population of Ukraine and the formation of preconditions for further demographic growth. The food component provides the country's economy with food in the amounts necessary for the efficient functioning of the national economy. The production component ensures the efficient use of existing production capacity in the country. Environmental safety is aimed at preventing or timely resolving the contradiction between society and the environment.

All components of economic security are closely interconnected and intertwined. The parameters of each of the component must ensure its balance, and their level must be sufficient to ensure adequate stability of the system to internal and external threats during the current and long-term periods. Reliable economic security of the state is possible only with a comprehensive and systematic approach to its organization.

The information component at all levels is the main one, because it is mainly the interaction of economic entities and the state, including individuals.

Key words: information, security, economic security, national security, components of economic security.